

Poslije naučnih skupova održanih u Kielu i Kopenhagenu 1959, u Antverpenu 1962. i u Budimpešti 1963 (o čemu smo izvijestili u prva dva sveska »Narodne umjetnosti«, a dopunjujemo to sada informacijom da su referati s budimpeštanskog savjetovanja o narodnim predajama objavljeni u zborniku »Acta ethnographica«, t. XIII, 1—2, Budapest 1964) — organiziran je, eto, u tom kratkom razdoblju već četvrti međunarodni sastanak istraživača narodnih pripovijedača (doslovno uzevši, bio bi to drugi kongres jer sastanci u Antverpenu i Budimpešti nisu imali status kongresa).

Taj intenzitet sastajanja istraživača narodne proze nije bio izraz »kongresomanije« koja, pored svih dobrih strana naučnih kongresa, zbog svoje učestalosti postaje već pomalo smetnjom za miran i sistematski istraživački rad, nego su u ovome slučaju sastanci, bar do sada, proistekli iz stvarne potrebe da se uspostavi neposredniji znanstveni kontakt, uz smotru dostignuća na području proučavanja narodnih pripovijedača (koje nose tako izričit pečat međunarodne adekvatnih osobina), a posebno i iz potrebe da se raspravi i usklađeno organizira rad oko klasifikacije narodnih predaja. Sastanci u Antverpenu i Budimpešti imali su neposredniji radni karakter, vezan uz probleme narodnih predaja, dok su kongresi 1959. u Kielu i 1964. u Ateni predstavljali šire smotre.

Na atenskom kongresu sudjelovalo je, prema štampanom programu, oko 160 aktivnih učesnika a uključeno je u program oko 80 referata. Program je, kako se vidi, bio suviše opsežan, tako da se, i pored rada u dvije sekcije, tek u nekoliko mahova uspjela uspostaviti ona toliko potrebna radna atmosfera kada se u neposrednoj razmjeni mišljenja među najboljim poznavateljima struke raščišćavaju njezina bitna pitanja. Većina referata protekla je, međutim, samo uz kraću konvencionalnu diskusiju. S te strane kongres, dakako, kao ni toliki drugi nije uspio potpuno ispuniti svoju funkciju. Pa ipak: njegova prava vrijednost i sadržajnost bila je ne samo u onim dragocjenim ličnim susretima i razgovorima, i ne samo u divnim popratnim priredbama za koje smo zahvalni gostoljubivim grčkim domaćinima a koje baš za istraživače narodne kulture nikako nisu puk: turizam (nezaboravan je posjet Delfima, Kap Sunjonu, manastiru Hosios Lukas, kao i, posebno po svome ambijentu, izvedba Alkeste u antičkom kazalištu Heroda Atičkog na podnožju Akropole; nezaboravne su vožnje kroz Grčku, kroz mala mjesta, priredbe narodnih plesova-sve ono iz čega smo naročito mi Jugoslaveni mogli, i bez referata, spoznati koliko toga zajedničkoga ima u našim tradicionalnim kulturama); no kako rekosmo, nije u tome glavna vrijednost kongresa, nego baš u održanim naučnim referatima. Na samom kongresu nije se to odmah tako jasno očitovalo, ali to postaje utoliko izrazitije pri čitanju umnoženih referata (koji će svi biti objavljeni u slijedećem broju časopisa Laografija).

Dok su na prvom kongresu u Kielu prevladavali referati o stanju istraživanja u pojedinim zemljama i o nacionalnim repertoarima pripovjedačkih tipova, što je tada bilo veoma potrebno i korisno radi upoznavanja, a osobito u času uoči izlaska novog izdanja Aarne-Thompsonova kataloga, dotle su ovaj put do jačeg izražaja došle problemske teme (premda je i sada bilo, naravno, i izvještaja, koji su nesumnjivo korisni).

Tri uvodna referata, kao izraz poštovanja prema grčkom tlu gdje se kongres održava i kao potvrda onih dubokih veza što spajaju antičku kulturu s kasnijim evropskim kulturama s jedne strane, a s folklornim tradicijama narodâ s druge, govorila su o folklornim elementima u umjetnosti i književnosti brončanog doba (S. Marinatos), o Edi i Homeru (E. Sveinsson) te o odrazima teme Odisejeva povratka u pjesmama i epovima narodâ (E. Seeman), gdje su značajno mjesto u razmatranju zauzele naše hrvatskosrpske narodne pjesme.

O vezama narodnih pripovijedača s antičkom ili ranom srednjovjekovnom kulturom govorili su, uz ostale, referati s ovim temama: pripovijetke o životinjama na starim egipatskim slikama (E. Brunner), mit o labirintu i o Arijadinoj niti u svjetlu obreda i plesa (B. Schliephacke), grčka pripovjedačka tradicija u bizantijsko doba (G. Megas), folklorne osobine bizantijskog romana »Kalimah i Krisoroe« (K. Horálek), veza Talmuda i Ezopovih basni (H. Schwarzbaum).

O odnosu umjetničke književnosti i narodnih pripovijedača govori M. Lüthi pronalazeći paralelne osnovne teme u jednome i drugom obliku stvaralaštva. F. Utley analizira mjesto narodnih pripovijedača u Chaucerovim Kenterberijskim pričama. O utjecaju Vukovih pripovijedača na kasnije izdavače srpskohrvatskih zbirki i njihove literarne stilizacije govori M. Bošković-Stulli.

O problemu odnosa među pojedinim vrstama narodnog stvaralaštva referiraju A. de Félice (srednjovjekovno kazalište i narodna priča), R. Brednich (pjevanje i predaja), D. Lukatos (poslovice u pripovijeci).

Preglede pripovijedača o životinjama u Francuskoj i Argentini daju M. Tenèze i S. Chertudi.

O pojedinim temama, likovima, sižeima i motivima s komparativnoga, kulturnohistorijskog, genetičkog i drugih gledišta pročitano je znatan broj referata, od kojih spominjemo samo neke (prvenstveno one među njima koji imaju zanimljivih dodira i s našim narodnim tradicijama — a da pri tom za neke, osobito iz grčke narodne predaje, sve do ovoga kongresa nismo uopće znali: premda smo susjedi i premda jezične granice nisu zapreka onima koji prenose folklor, te su granice, na žalost, ponekad velika smetnja naučnome uzajamnom poznavanju). G. Spyridakis prikazuje novogrčke historijske predaje o izdajničkoj staroj ženi (u vezi s opsjedanjem gradova i sl.). D. Oekonomides govori o mitskom liku »jelo« (vezano s tradicijom o mori, o vješticama, o magijski brzim noćnim prekomorskim vožnjama i dr.). M. Meraklis prikazuje osebujnu i vjerojatno izvornu redakciju bajke, poznate inače pod imenom Rapunzel (Persinette), u tradiciji grčkoj, hrvatskosrpskoj i talijanskoj. D. Petropoulos se osvrće na pripovijetke o Rampsinitovu blagu u grčkoj tradiciji. L. Elwell-Sutton prikazuje likove — poznate u nas pod imenom Čelo i Čoso — u perzijskoj narodnoj književnosti. O Perzeju i Pigmalionu u Africi govori H. Sicard, a o Don Juanu u pučkoj tradiciji L. Petzoldt.

A. Taylor analizira priču o dolasku siromašnoga i bogatog čovjeka u nebo. L. Röhrich, E. Mudrak i K. Beitzl govore o motivima vezanim uz vjerovanja i predaje o divljem lovu i o noćnim ophodima duhova. R. Schenda daje pregled pomoračkih tradicija o morskoj nemani kitu.

O američkoj seriji antologija narodnih pripovijedača svih naroda referira njezin urednik R. Dorson.

C. Barbulescu donosi iscrpnu sliku današnjeg stanja istraživanja narodnih pripovijedača u Rumunjskoj, koja se dopunjuje referatima što su ih pripremili O. Birlea o funkciji pripovijedanja u rumunjskom folkloru i G. Vrabie o tehnici pripovijedanja u rumunjskoj pripovijeci (gdje, uz ostalo, analizira kompoziciju tzv. pripovijedača-konglomerata, o čemu govori i referat Hede Jason kao o pojavi karakterističnoj za pripovijetke na Srednjem istoku). J. Jech prikazuje svoja iskustva stečena postupkom ponovnih zapisivanja istih pripovijedača, a M. Matičetov iznosi rezultate svog proučavanja pripovijedača među Slovincima u Reziji. O Sirovatka iznosi finu analizu nacionalnih osebujnosti čeških i slovačkih pripovijedača. M. Pop govori također o nacionalnim svojstvima pripovijedača, pri čemu ističe komponentu društveno povijesne slojevitosti razvoja, koju bi trebalo razlikovati od nacionalnih stilova.

Prethodna dva društvena savjetovanja, posvećena narodnim predajama, potakla su i na ovom kongresu neke referente da nastave raspravljanje o tim pitanjima, pa tako M. Joanidu-Barbarigu govori o klasifikaciji grčkih predaja, J. Sinnin-ghe o novom izdanju svojega kataloga nizozemskih predaja, a G. Burde-Schneidewind o seljaku u njemačkoj narodnoj predaji.

O problemskim pitanjima narodnih predaja govori se u nekoliko referata: L. Honko analizira socijalno-psihološku funkciju narodnih vjerovanja i pričanja o empirijski doživljenim nadnaravnim bićima. L. Dégh nastoji objasniti što su to narodne predaje analizom procesa njihova oblikovanja iz osnove pučkih vjerovanja i magije. T. Dömötör bavi se problemom odnosa među običajima i predajama i zalaže se za funkcionalno jedinstvo dviju skupina predaja: tzv. kauzalnih fikcija i praznovjernih fabulata (Glaubensfabulat).

Uz problem kategoriziranja narodnih predaja vezuje se i referat I. M. Greverus, ali je njegov zahvat širi nastojanjem da se determiniraju pojmovi tema, tip i motiv, tako da budu i praktički upotrebljivi u folkloristici i ujedno usklađeni s analognim pojmovima u teoriji književnosti.

O klasifikaciji narodnih pripovijedaka govori u svom referatu B. Holbek i stavlja neke teoretski umjesne zamjerke sistemu Aarne-Thompsona, ali sa pretjerano zaoštrenim konzekvencama, potcjenjujući praktičnu korisnost i potrebnost tog priručnika.

Važno pitanje za folkloriste naših dana pokrenuto je referatom A. Varagnaca o razlozima propadanja folkloru u industrijskim zemljama, a G. Rohan-Csermak postavlja interesantan problem strukturalizma i folkloru, no na žalost mentorski pretencioznim tonom i, kao što često u takvim prilikama biva, bez dovoljnog poznavanja specijalne problematike — u ovom slučaju narodnih pripovijedaka.

Maja Bošković-Stulli

FESTIVALSKA PRIREDBE GODINE 1964.

Zivahnost što je trajala nekoliko posljednjih godina u reproduktivnom folklornom stvaralaštvu uvjetovala je pojavu mnogih festivala, na kojima su se izvodili različiti oblici narodne umjetnosti. I dok neki festivali nisu uspjeli pustiti dublje korijenje (Festival podunavskih zemalja u Novom Sadu, Balkanski festival u Nišu); neki su se drugi učvrstili, dobili određenu fizionomiju te su postali određen svakogodišnji kulturni događaj. Jedino je Ohridski festival stagnirao u posljednje dvije godine zbog poznatih okolnosti koje je izazvao veliki potres u Makedoniji. Treba se ipak nadati da će teškoće biti svladane i da će se taj svakogodišnji sastanak najboljih gradskih amaterskih skupina iz cijele Jugoslavije održavati i u budućnosti.

Ljubljanske i dubrovačke ljetne igre i dalje u svom programu sadržavaju i nastupe folklornih skupina, a od stalnih folklornih festivala učvrstili su se koparski, krčki i sarajevski.

Koparskom festivalu (službeni naslov: Festival jugoslovenske folklore) posvetit ću kasnije najveći dio prostora u ovom članku, jer je to, bez sumnje, glavna festivalska priredba folkloru na našem teritoriju.

Krčki je festival zadržao svoju fizionomiju. Na njemu sudjeluju samo izvorne skupine s otoka Krka. U vrijednost svakogodišnje smotre seoske pjesme, svirke, plesa i nošnje ne treba sumnjati. Bilo bi dobro kad bi se i druge neke pokrajine ugledale u primjer vrijednih Krčana. Svake se godine ovdje pojavi po neka novost. Ove godine nastupila je veoma brojna pionirska družina osnovne škole iz Punta, s novosašivenim narodnim nošnjama. Dobrinjci su također popunili svoje rekvizite. Festival svake godine pridonosi otkrivanju ili regeneriranju detalja s područja domaće narodne umjetnosti.

Sarajevski festival zadržao je svoj koncertni karakter. Tu nastupaju pojedina društva i ansambli dajući cjelovečernje programe. Novost koja je veoma ugodno iznenadila, sastoji se u ovogodišnjem sudjelovanju seoskih skupina na festivalu s područja Bosne i Hercegovine, koje su nekada znale prikazivati vrlo vrijedna ostvarenja, a posljednjih su godina zamrli.

Novost je Festival narodne pjesme Ilidža 1964. Tu se sastaju kompozitori, interpretatori i gledaoci tzv. »nove narodne pjesme« koja nema osobitih umjetničkih vrijednosti, a djelomično se nalazi i na granici kiča. Možda će festival pomoći da se iz mnoštva prolematičnih kompozicija istaknu one koje imaju nekih vrijednosti, a loše da se odstrane. U tom slučaju festival koji se održava u Ilidži mogao bi imati svoje opravdanje.

Najvažniji godišnji festivalski događaj svakako je Festival jugoslavenskoga folkloru koji se održava u Slovenskom primorju, a održao se i ove godine.

Od 27. VII do 1. VIII u Piranu, Izoli, Ankaranu, Portorožu i Kopru, održane su festivalske priredbe na kojima su nastupale izvorne seoske skupine, amaterski gradski plesni ansambli i sva tri naša profesionalna tijela koja gaje narodni ples, pjesmu, svirku i narodnu nošnju na sceni.

Od izvornih skupina nastupali su 1964. predstavnici pojedinih nacionalnih manjina: Šiptari, Talijani, Rumunji, Mađari i Slovaci, prikazujući plesove svojih sela onako kako su se oni do danas sačuvali.